

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Aluevaalit ja hyvinvointialueen hallinto

Sote-uudistus

Hyvinvointialueen hallinto

Hyvinvointialueen hallinto

- Hyvinvointialueet ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on alueellaan **itsehallinto**.
- Aluevaltuusto, aluehallitus ja hyvinvointialuejohtaja johtavat hyvinvointialuetta kokonaisuutena ja sen asukkaiden etujen mukaisesti.
- Hyvinvointialueen ylin päättävä toimielin on vaaleilla valittava **aluevaltuusto**. Valtuusto päättää tarkemman organisaatorakenteen.
- Muut lakisääteiset toimielimet ovat **aluehallitus, tarkastuslautakunta** sekä **kansalliskielilautakunta** ja **saamen kielen lautakunta**.
 - Laissa hyvinvointialueesta säädetään hyvinvointialueiden hallinnon ja talouden hoidosta ja tarkastuksesta sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamiskeinoista.
 - Sääntely on pitkälti yhdenmukainen kuntalain kanssa. Poikkeuksia mm. rajattu yleinen toimivalta, investointiohjaus, lainanottovaltuusmenettely, toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskus ja valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus.

Aluevaltuusto

- Hyvinvointialueella on aluevaltuusto, joka vastaa hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää hyvinvointialueen päätösvaltaa.
- Aluevaltuusto on hyvinvointialueen **korkein päättävä elin**.
- Yksittäisillä edustajilla on mahdollisuus saada haluamiaan asioitaan vireille.
- Valtuusto päätöksillään joko hyväksyy tai hylkää aluehallituksen esitykset.

Aluevaltuuston tehtävät

- Aluevaltuuston tehtävänä on mm. päättää:
 - hyvinvointialuestrategiasta
 - hyvinvointialueen hallintosäännöstä
 - hyvinvointialueen talousarviosta ja taloussuunnitelmasta
 - omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta
 - liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista
 - varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista
 - sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista
 - palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä asiakasmaksuista
 - takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta
 - jäsenten valitsemisesta toimielimiin
 - taloudellisten etuuksien perusteista
 - hyvinvointialueen tilintarkastajien valitsemisesta
 - tilivelvollisten nimeämisestä
 - hyvinvointialueen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta
 - muista aluevaltuuston päätettäviksi säädetyistä ja määrätyistä asioista

Aluehallitus ja tarkastuslautakunta

- Aluehallitus **johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta.**
- Kaksikielisillä hyvinvointialueilla (*Itä-Uusimaa, Länsi-Uusimaa, Keski-Pohjanmaa, Kymenlaakso, Pohjanmaa, Vantaa-Kerava, Varsinais-Suomi + Helsinki*) tulee olla myös kansalliskielilautakunta.
 - Lautakunnan jäseniksi valitaan hyvinvointialueen kielivähemmistöön kuuluvia henkilöitä. Lapin hyvinvointialueella tulee olla saamen kielen lautakunta, jonka jäseniksi valitaan saamenkielisiä henkilöitä.
- Muut toimielimet ovat hyvinvointialueen päätettävissä.
- Aluehallituksen sekä tarkastuslautakunnan ja muiden lautakuntien jäsenet valitaan aluevaltuuston kokouksessa eli **aluehallituksen jäsenet valitsee aluevaltuusto.**

Aluehallituksen tehtävät

- Aluehallituksen tulee:
 - vastata hyvinvointialueen hallinnosta ja taloudenhoidosta
 - vastata aluevaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta
 - valvoa hyvinvointialueen etua ja, jollei hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa hyvinvointialuetta ja käyttää sen puhevaltaa
 - edustaa hyvinvointialuetta työnantajana ja vastata hyvinvointialueen henkilöstöpolitiikasta
 - vastata hyvinvointialueen toiminnan yhteensovittamisesta
 - vastata hyvinvointialuekonsernin omistajaohjauksesta sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen muiden tuottajien ohjauksesta ja valvonnasta
 - huolehtia hyvinvointialueen sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä
 - huolehtia hyvinvointialueen sisäisen tarkastuksen järjestämisestä.
 - järjestää hyvinvointialueen riippumaton sisäinen tarkastus.

Hyvinvointialuejohtaja

- Hyvinvointialuejohtaja johtaa aluehallituksen alaisena hyvinvointialueen hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.
- Hyvinvointialuejohtajan valitsee aluevaltuusto.
- Hyvinvointialuejohtaja voidaan valita joko toistaiseksi tai määräajaksi ja hän on virkasuhteessa hyvinvointialueeseen.
 - Jos hyvinvointialuejohtajan johtajanvaalissa kukaan ei ole saanut yli puolta annetuista äänistä, toimitetaan uusi vaali kahden eniten ääniä saaneen välillä. Tässä vaalissa eniten ääniä saanut tulee valituksi.
- Hyvinvointialueen ja hyvinvointialuejohtajan on tehtävä **johtajasopimus**, jossa sovitaan hyvinvointialueen johtamisen edellytyksistä.

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet

- Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.
- Hyvinvointialueelle asetetaan
 - **nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä**
 - **vanhusneuvosto**
 - **vammaisneuvosto**
- Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä
 - Mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä palveluiden kannalta
 - Vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella

Asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet

- Asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan.
- Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää:
 - järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja
 - selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueen palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa
 - valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia hyvinvointialueen toimielimiin
 - kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa
 - järjestämällä mahdollisuuksia osallistua hyvinvointialueen talouden suunnitteluun
 - tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.
- Asukkaita on kuultava keskeisesti heidän elämäänsä ja arkiympäristöönsä vaikuttavissa päätöksissä.

Aluevaalit

Aluevaalit

- Hyvinvointialueen ylintä päätösvaltaa käyttää aluevaltuusto, jonka jäsenet ja varajäsenet valitaan aluevaaleilla.
- Aluevaltuuston toimikausi on neljä vuotta ja se alkaa vaalivuoden kesäkuun alusta. Aluevaalit toimitetaan **välittöminä, salaisina ja suhteellisina**. Kaikilla äänioikeutetuilla on yhtäläinen äänioikeus.
- Hyvinvointialue muodostaa yhden vaalipiirin, eikä hyvinvointialuetta jaeta sisäisiin vaalipiireihin.
- Helsingin kaupunki ei ole hyvinvointialue eikä kuulu mihinkään hyvinvointialueeseen eikä siellä siten toimiteta aluevaaleja.

Aluevaalien aikataulut

- Ensimmäisten aluevaalien vaalipäivä on sunnuntai **23.1.2022**. Tämän mukaisesti vaalien muut tärkeät ajankohdat ovat seuraavat:
 - vaalirahoituslain mukainen kampanja-aika alkaa: 23.7.2021
 - aluevaltuuston koon määräävä hyvinvointialueen asukasluku: 31.8.2021
 - äänioikeusrekisterin tietojen poimintapäivä (millä hyvinvointialueella kukin on äänioikeutettu): 3.12.2021
 - ehdokashakemusten jättäminen aluevaalilautakunnalle: viimeistään 14.12.2021 ennen klo 16
 - aluevaalilautakunnat vahvistavat ehdokasasettelun (ml. ehdokasnumerot): 23.12.2021
 - äänioikeusrekisteri lainvoimainen: 11.1.2022
 - kotiäänestykseen ilmoittautuminen päättyy: 11.1.2022 klo 16
 - ennakoäänestys kotimaassa: 12.–18.1.2022
 - ennakoäänestys ulkomailla: 12.–15.1.2022
 - aluevaalilautakunnat vahvistavat aluevaalien tulokset: 26.1.2022
 - valtuustot aloittavat työnsä: 1.3.2022.
- **Aluevaalit toimitetaan samanaikaisesti kuntavaalien kanssa vuodesta 2025 alkaen.**

Äänioikeus

- Hyvinvointialueiden täysi-ikäisillä asukkailla on äänioikeus hyvinvointialueella toimitettavissa aluevaaleissa, jossa valitaan valtuutetut ja varavaltuutetut hyvinvointialueen ylimpään päätöksentekokoelimeen, aluevaltuustoon.
- Äänioikeuden lisäksi hyvinvointialueen asukkailla on äänestys-oikeus hyvinvointialueen kansanäänestyksissä. Hyvinvointialueen kaikenikäiset asukkaat ja palveluiden käyttäjät voivat tehdä myös suoraan aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevista asioista.

Äänioikeus aluevaaleissa määräytyy vastaavalla tavalla kuin kuntavaaleissa: äänioikeutettu on jokainen viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttävä henkilö, joka on

- a) Suomen tai muun EU:n jäsenvaltion taikka Islannin tai Norjan kansalainen ja jonka kotikunta on joku kyseiseen hyvinvointialueeseen kuuluva kunta 51. päivänä ennen vaalipäivää; tai
- b) muun valtion kansalainen, jonka kotikunta on joku kyseiseen hyvinvointialueeseen kuuluva kunta 51. päivänä ennen vaalipäivää ja jolla on ollut yhtäjaksoisesti kotikunta Suomessa kahden vuoden ajan laskettuna 51. päivästä ennen vaalipäivää; tai
- c) EU:n tai Suomessa toimivan kansainvälisen järjestön palveluksessa ja jolla on asuinpaikka kyseiseen hyvinvointialueeseen kuuluvassa kunnassa 51. päivänä ennen vaalipäivää edellyttäen, että hänen tietonsa on talletettu hänen pyynnöstään väestötietojärjestelmään ja että hän on kirjallisesti ilmoittanut Digi- ja väestötietovirastolle viimeistään 52. päivänä ennen vaalipäivää haluavansa käyttää äänioikeuttaan aluevaaleissa.

Vaalikelpoisuus

Vaalikelpoinen eli kelpoinen ehdokkaaksi aluevaaleissa on henkilö,

1. joka on kyseisen hyvinvointialueen asukas (jonka kotikunta kuuluu kyseiseen hyvinvointialueeseen),

2. jolla on jollakin hyvinvointialueella äänioikeus aluevaaleissa ja

3. jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi.

Vaalikelpoinen aluevaltuustoon ei ole:

1. valtion virkamies, joka hoitaa välittömästi hyvinvointialuetta koskevia valvontatehtäviä;

2. hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilö, joka toimii aluehallituksen tai lautakunnan tehtävälueen tai hyvinvointialueen liikelaitoksen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä;

3. hyvinvointialueen määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun hyvinvointialueen palveluksessa olevaan henkilöön;

4. hyvinvointiyhtymän jäsenenä olevan hyvinvointialueen aluevaltuuston osalta hyvinvointiyhtymän palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun hyvinvointialueen palveluksessa olevaan henkilöön.

Valtuutettujen lukumäärä

- Valtuutettujen lukumäärästä päättää aluevaltuusto. Valtuutettuja valitaan pariton lukumäärä hyvinvointialueen asukasluvun perusteella seuraavasti:

Asukasluku	Valtuutettuja vähintään
enintään 200 000	59
200 001—400 000	69
400 001—600 000	79
yli 600 000	89

Luottamushenkilöt

- Hyvinvointialueen luottamushenkilöitä ovat valtuutetut ja varavaltuutetut, hyvinvointialueen (tai hyvinvointiyhtymän) toimielimiin valitut jäsenet ja muut hyvinvointialueen luottamustoimiin valitut henkilöt.
- Tehtävänsä perusteella hyvinvointialueen toimielimen jäseneksi valittu hyvinvointialueen viranhaltija tai työntekijä ei ole hyvinvointialueen luottamushenkilö.
- Luottamushenkilön tulee edistää hyvinvointialueen ja sen asukkaiden etua sekä toimia luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla.
- Hyvinvointialueen luottamushenkilöllä on oikeus saada vapaata työstään hyvinvointialueen toimielimen kokoukseen osallistumista varten. Työnantajalle tulee ilmoittaa tarvittavasta vapaasta viimeistään 14 päivää ennen kokouspäivää.
- Luottamushenkilölle maksetaan kokouspalkkiota, korvausta ansionmenetyksestä ja kustannuksista, joita luottamustoimen vuoksi aiheutuu (esim. lastenhoidon järjestäminen) sekä matkakustannusten korvausta ja päivärahaa.

Kokouskäytännöt

Kokouskutsu

- Kokouskutsun aluevaltuuston ensimmäiseen kokoukseen antaa aluehallituksen puheenjohtaja
- Kokouksen avaa iältään vanhin läsnä oleva valtuutettu, joka johtaa puhetta, kunnes aluevaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat on valittu.

Kutsussa on ilmoitettava käsiteltävät asiat. Kokouskutsu on lähetettävä **vähintään neljä päivää** ennen kokousta. Samassa ajassa on kokouksesta tiedotettava yleisessä tietoverkossa.

Kokouskutsu voidaan lähettää sähköisesti, jos hyvinvointialue huolehtii, että tähän tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat käytettävissä. Aluevaltuusto voi käsitellä asian, joka on mainittu kokouskutsussa, ja joka on aluehallituksen valmisteleva.

Kokouskäytännöt

- Aluevaltuusto kokoontuu päättäminään aikoina, ja silloin kun aluevaltuuston puheenjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi. Aluevaltuuston kutsuu koolle puheenjohtaja.
- Puheenjohtaja johtaa asioiden käsittelyä ja pitää huolta järjestyksestä.
 - Jos joku käytöksellään häiritsee kokouksen kulkua, puheenjohtajan tulee kehottaa häntä käyttäytymään asianmukaisesti tai tarvittaessa poistumaan. Jos syntyy epäjärjestys, puheenjohtajan on keskeytettävä tai lopetettava kokous.
- Toimielimen jäsenellä on puheoikeus käsiteltävänä olevassa asiassa. Jäsenen on puheessaan pysyttävä asiassa. Jos puhuja poikkeaa asiasta, puheenjohtajan on kehotettava häntä palaamaan asiaan. Jos puhuja ei noudata kehotusta, puheenjohtaja voi kieltää häntä jatkamasta puhetta. Jos puhuja ilmeisen tarpeettomasti pitkittää puhettaan, puheenjohtaja voi asiasta huomautettuaan kieltää häntä jatkamasta puhettaan.
- Aluevaltuusto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa valtuutetuista on läsnä. Muu toimielin kuin aluevaltuusto on päätösvaltainen, kun yli puolet jäsenistä on läsnä. Toimielimen päätöksistä pidetään pöytäkirjaa. Jos asiasta ollaan yksimielisiä, puheenjohtaja toteaa päätöksen. Muussa tapauksessa puheenjohtaja toteaa ehdotukset, joita ei kannatuksen puuttuessa oteta äänestettäväksi, ja ehdotukset, joista äänestetään. Äänestys toimitetaan avoimesti. Kannanoton voi ilmaista äänestämällä ”jaa” tai ”ei”. Päätökseksi tulee ehdotus, joka on saanut eniten ääniä, tai äänten mennessä tasan ehdotus, jota puheenjohtaja on äänestänyt.

Sähköinen päätöksentekomenettely

- Kokouksia voidaan järjestää varsinaisesti paikan päällä tai sähköisessä toimintaympäristössä. Sähköisessä kokouksessa hyvinvointialueen tulee huolehtia tietoturvallisuudesta, ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisen saatavissa.
- Aluevaltuuston kokoukset ovat julkisia, jollei kokouksessa käsitellä sellaista asiaa, joka olisi lailla säädetty salassa pidettäväksi. Muiden toimielinten kokoukset ovat julkisia vain, jos toimielin niin päättää. Yleisöllä tulee olla mahdollisuus seurata julkisia kokouksia.
- Aluevaltuuston ja muiden toimielinten julkisia kokouksia lukuun ottamatta toimielimen päätöksenteko voi tapahtua suljetussa sähköisessä päätöksentekomenettelyssä. Käsiteltävät asiat tulee yksilöidä kokouskutsussa ja mainita, mihin mennessä asia voidaan käsitellä sähköisessä päätöksentekomenettelyssä.
- Asia on käsitelty, kun kaikki toimielimen jäsenet ovat ilmaisseet kantansa asiaan ja käsittelyn määräaika on päättynyt. Asia siirtyy kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin jäsen sitä vaatii tai on jättänyt kantansa ilmaisematta. Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehtyjä päätöksiä koskeva pöytäkirja voidaan tarkastaa ennen kokousta.

Kiitos!

soteuudistus.fi

Sote-uudistus